

LICHT DAT VERLANGEN WEKT

Driekoningen

Enkele jaren geleden stuurde een oude vriendin mij de volgende kerstgedachte:
Weet u wat er zou zijn gebeurd als er drie wijze vrouwen, in plaats van drie wijze mannen uit het oosten waren gekomen? Zij zouden: de weg hebben gevraagd, op tijd zijn gekomen, hebben geholpen met de geboorte, de stal hebben schoongemaakt, een stoofschotel hebben gekookt, praktische cadeaus hebben meegenomen, en ... er zou vrede op aarde zijn geweest. Vertel het de wijze vrouwen in uw omgeving.

Je ziet ze binnenkomen, deze voortvarende vrouwen. Al op de drempel knopen ze hun schorten voor om zich vol energie te storten op wat moet gebeuren. Zij waren ook vast niet eerst langs Herodes gegaan om te vragen naar de pasgeboren koning der Joden. Hoezo koning? Er ligt een pasgeboren kind en dat heeft zorg nodig. Waarschijnlijk had dat wel onschuldige kinderlevens van toen gespaard. Maar dat hun actie nu meteen vrede op aarde had gebracht, lijkt me toch vooral een vrome wens. En mocht het gegaan zijn zoals in deze kerstgedachte, zou er dan iemand in latere eeuwen over hebben gehoord? Ik vrees van niet want wat wordt beschreven is helaas niets uitzonderlijks. Er zijn heel veel vrouwen die bevallen in armelijke omstandigheden, in stallen, tenten of in de buitenlucht. Dat is altijd zo geweest, en is helaas nog steeds zo. En dat er dan andere vrouwen komen om hen te helpen, gelukkig ook. Maar vrede is er niet.

Ik aarzel ook een beetje bij die praktische cadeaus. Het lijkt voor de hand te liggen dat je moeders en baby's in erbarmelijke omstandigheden geen goud geeft, laat staan mirre of wierook. Nee, die geef je dekens en luiers, voedsel en een goed onderkomen. Dat is praktisch, en misschien in die omstandigheden ook wel wijs. Maar juist cadeaus geef je niet om iemand te helpen. Helpen moet je doen zolang de een niets heeft en jij wel, en zolang er baby's geboren worden in erbarmelijke omstandigheden. Dus laten we in godsnaam al die moeders, baby's en kinderen in die kampen helpen en bevrijden. Dat heeft niets met cadeaus te maken, maar met recht. Cadeaus zijn van een andere orde, die geef je omdat je iemand wilt plezieren, iemand wilt eren, iets goed wilt maken of iets terug wilt doen. Cadeaus zijn niet noodzakelijk, maar wel heel belangrijk in het menselijke verkeer. Ze zijn de smeerolie van een samenleving, en ik denk dat luiers en rompertjes dat nooit kunnen zijn. Als je iemand iets wilt geven denk je na waarmee je die ander een plezier kunt doen en niet in eerste instantie wat hij of zij nodig heeft. Ik herinner me de teleurstelling van vroeger als wij op sinterklaas altijd weer wanten en sokken cadeau kregen en niet de gevraagde oorknopjes. Daar had ik graag koude handen voor over gehad. Maar nee, onze sint was net als die wijze vrouwen uit het oosten vooral praktisch. Zo niet de drie koningen. Die namen goud, wierook en mirre mee. Het mooiste dat ze hadden.

De vrouwen vroegen ook gewoon de weg in plaats van achter een ster aan te lopen. En dus kwamen ze op tijd. Ook een ster volgen is van een andere orde dan informatie verzamelen om te weten waar je naar toe moet. Dan gaat het om het doel, in het andere geval vooral om het verlangen dat door het licht van de ster is gewekt; een verlangen naar iets ongrijpbaars of iets totaal anders. Niet het doel, maar het verlangen drijft je voort. In ons land is het vaak nauwelijks nog mogelijk om sterren te zien. Er is te veel ander licht, nodig voor al onze activiteiten. Maar dat heeft ons het zicht op de sterren ontnomen. En daarmee misschien wel op ons verlangen. We zijn snel en doelgericht geworden, druk en efficiënt. Voor de drie wijzen lag dat anders. Zij stonden blijkbaar open voor het onverwachte en verlangden naar verandering. Anders ga je niet, met achterlating van je veilige en comfortabele leventje, een ster achterna. Misschien wisten ze ook dat er een ster zou opkomen uit Jakob en dat die de komst zou berichten van een koning die een nieuwe wereld mogelijk zou maken. En dus gingen ze op weg en namen het kostbaarste mee wat ze hadden. Het bijzondere van dit verhaal is dat deze wijzen op weg gingen zonder te weten waarheen. Ze volgden hun ster, in groot vertrouwen dat ze dat moesten doen.

Zoals Pierre Kemp het beschrijft in zijn prachtige gedicht over het licht.

*'Het licht is rond en rolt naar alle kanten /
de bergen op en af, de dalen door /
de wezens in en uit, en langs de planten /
stijgt het de bomen in en gaat het alles voor. /
Waarheen? Ik vraag dat niet, ik kom en ga /
omdat mijn handen en mijn voeten /
mijn oogen en mijn hart zoo moeten /
en ik het licht nu eenmaal zoo versta.'*

Zo gingen die wijze mannen op weg. Omdat ze niet anders konden. Ze zullen raar hebben opgekeken toen ze in die stal aankwamen en daar een jonge moeder met een kleine baby aantroffen. Zo totaal iets anders dan ze hadden verwacht en totaal iets anders dan ze zelf waren. Maar ze geloofden in wat hen was verteld: dit was de koning die de wereld zou vernieuwen, rechtvaardiger zou maken, hoopvoller. En ze knielden neer en offerden hun kostbaarheden.

Driekoningen wordt ook het feest van de Epifanie genoemd. Epifanie betekent een plotselinge verwarrende openbaring, vaak ook een ommekeer, een inzicht die een verandering inzet. Voor de drie wijzen moet hun bezoek aan de stal en aan het hulpeloze kind van wie men zei dat het de langverwachte koning was, vast een verwarrend moment zijn geweest. Het verhaal vertelt niet wat dat met hen heeft gedaan. Misschien werden zij daarna wel andere mensen, misschien werden zij zelf het licht van de wereld. De kroon van weleer paste hen in elk geval niet meer, zingen de kinderen die op 6 januari langs de deuren gaan, want die vragen om een nieuwe hoed. We weten het niet, maar er is alle reden om te geloven dat het bezoek aan de stal in Bethlehem een ommekeer bij de drie koningen teweeg bracht, de Epifanie die we vandaag vieren.

Dat is wat anders dan de weg vragen, op tijd komen en de stal schoonmaken. Begrijp me goed, ik heb niets tegen op tijd komen en schoonmaken. Ook dat is van tijd tot tijd nodig. Maar er is zoveel meer. Er zijn sterren, er is licht, er is verlangen naar verandering, er zijn dromen waar te maken en wegen te gaan. En er is die nieuwe wereld waarover we zo vaak zingen. Eerlijk gezegd vind ik schoonmaken en stoofschotels koken makkelijker dan mijn verlangen benoemen of op onzekere paden gaan. De drie wijzen deden dat gewoon toen ze de ster zagen. Ze lieten, net als de leerlingen van Jezus, alles in de steek om op weg te gaan. Wie van ons durft dat? Maar ook als wij dat niet zo makkelijk doen, moeten we intussen wel ons verlangen naar die nieuwe wereld blijven koesteren, erover blijven zingen en in de woorden van Huub Oosterhuis, *onze ogen en oren scherpen voor de kleinste tekenen van 'geboorte'*. Om ooit, als de drie koningen, op pad te durven gaan.

Zo moge het zijn.

Agnes Grond

We lazzen: Numeri 24: 15-19 en Mat 2: 1-12

Agnes Grond is te bereiken via 'lt@dominicusamsterdam.nl' ('tav Agnes Grond')